

## Programa B-Mincome

Reducció de l'exclusió socioeconòmica mitjançant polítiques de garanties de rendes i d'activació sociolaboral

Nom del programa  
**B-Mincome**

Programa impulsat per  
**Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona**

Projecte cofinançat amb  
**Iniciativa UIA (Accions Urbanes Innovadores de la Unió Europea).**

Àmbit  
**Afers socials i desigualtat**

Tipus d'avaluació  
**Impacte i econòmica**

Objectiu  
**Establir l'efectivitat i l'eficiència del programa B-Mincome per evitar l'exclusió socioeconòmica de famílies vulnerables**

Període d'anàlisi  
**2016-2019**

Avaluació realitzada per  
**Ivàlua**

Equip de treball  
**Federico Todeschini i Ramon Sabes-Figuera (coordinadors), Anna Segura i Laura Kirchner**

Data de realització  
**Desembre 2022**

L'any 2016, l'Ajuntament de Barcelona va posar en marxa el projecte pilot B-Mincome a l'Eix Besòs de la ciutat amb tres grans components: 1) una transferència monetària mensual amb l'objectiu d'adquirir els béns i serveis necessaris per dur a terme una vida digna; 2) un seguit d'activitats d'activació que permetessin a les famílies la generació dels seus propis recursos i no dependre exclusivament de la transferència; i 3) la introducció d'una moneda social que permetés la dinamització del teixit econòmic del territori.

**L'avaluació es va portar a terme amb un disseny experimental.**

Aquest tipus de dissenys són els que aporten una informació més robusta sobre l'efectivitat i l'eficiència de les polítiques públiques.

**La intervenció genera efectes positius sobre el benestar de les famílies.** Milloren els indicadors relacionats amb les situacions de pobresa, es redueix l'estrès associat a la inseguretat alimentària i millora la percepció de la situació econòmica i la satisfacció amb la vida.

**La intervenció s'associa amb una reducció de la participació laboral.**

Aquest resultat coincideix amb els trobats a avaluacions de programes similars a altres països.

**Els resultats sobre l'eficiència del programa no són positius.** Segons aquests, s'hauria de qüestionar la continuació o l'ampliació de les modalitats del programa amb un component d'activació, encara que aquestes recomanacions s'haurien de confirmar realitzant una anàlisi amb un horitzó temporal més ampli.

**El B-Mincome combina polítiques de garanties de rendes i activació sociolaboral**

# Problemàtica i intervenció

La crisi econòmica del 2008 va agreujar les situacions de vulnerabilitat social de la població més desafavorida de la ciutat de Barcelona. Aquestes situacions tenen causes multifactorials, però les rendes baixes i les dificultats d'inserció laboral són dos dels factors més rellevants. El B-Mincome és una intervenció que té com a objectiu la millora a llarg termini de la situació d'aquesta població mitjançant una transferència econòmica mensual per adquirir els béns i serveis necessaris per dur a terme una vida digna i amb la realització d'una activitat d'activació que permetés a les famílies la seva autosuficiència.

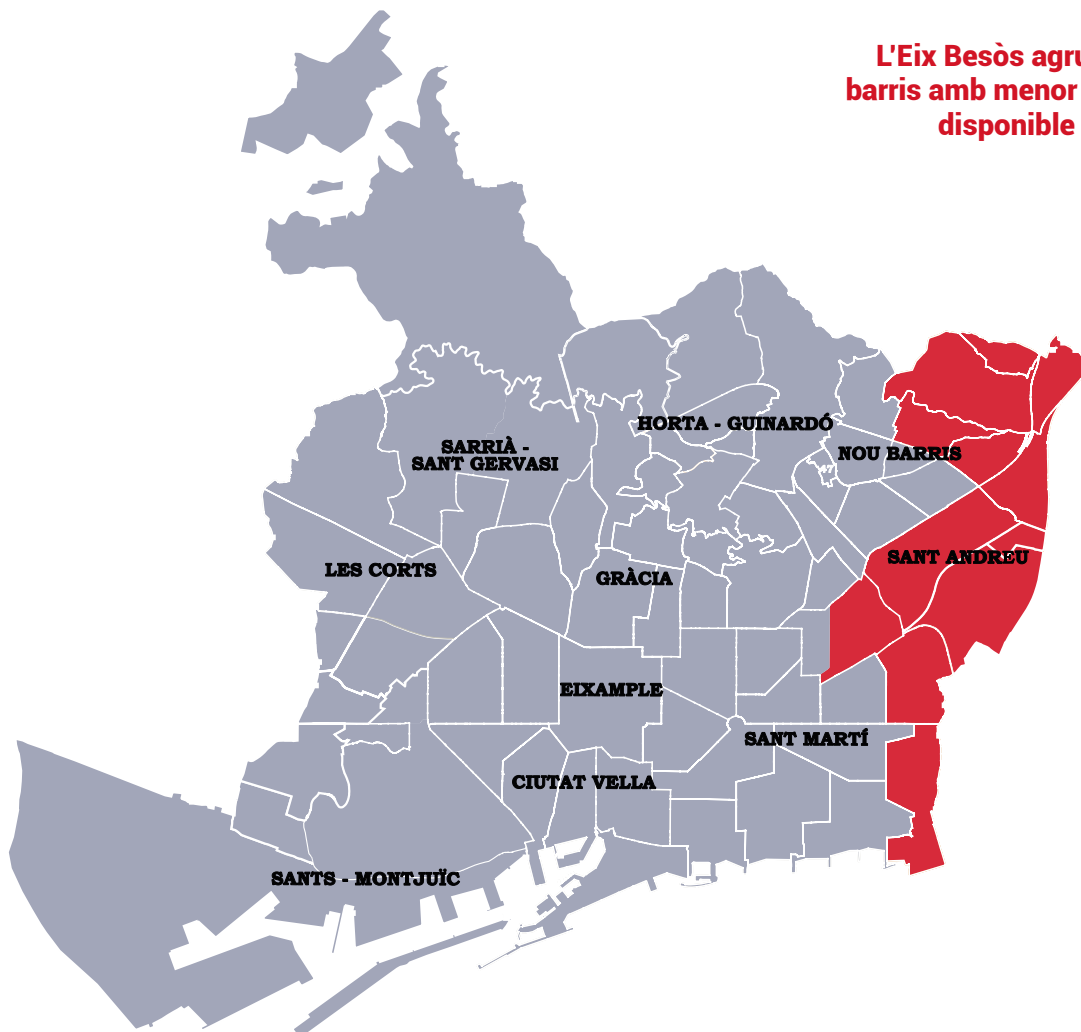
## La vulnerabilitat social: un problema agreujat per les crisis econòmiques

El projecte B-Mincome sorgeix en un context on encara són palpables els efectes de la crisi econòmica i social de 2008, que afecten de forma més severa a uns certs barris de la ciutat de Barcelona. Concretament, en els barris de l'Eix Besòs existeix una gran evidència de pobresa estructural amb dinàmiques creixents de segregació i polarització econòmica i residencial.

Els principals trets de vulnerabilitat social que caracteritzen aquests barris són les altes taxes de desocupació, rendes mitjanes molt més reduïdes que la mitjana de la ciutat de Barcelona, esperança de vida més curta que la mitjana i una gran quantitat de famílies que no poden afrontar les despeses associades a l'habitatge.

En resum, l'Eix Besòs és una de les zones de la ciutat amb majors taxes de llars en situació de vulnerabilitat i que agrupa 10 dels 15 barris amb menor renda familiar disponible de la ciutat.

**L'Eix Besòs agrupa 10 dels 15 barris amb menor renda familiar disponible de la ciutat de Barcelona**



## Un programa combinat de garantia de rendes i de polítiques d'activació

La intervenció consisteix en una transferència monetària –el Suport Municipal d'Inclusió (SMI)–, complementada amb quatre polítiques actives d'inclusió sociolaboral en els àmbits de la formació i l'ocupació; l'emprenedoria en l'economia social, solidària i cooperativa; les reformes en l'habitatge per lloguer d'habitatges; i la participació comunitària. A més, el 25% del pagament de la transferència monetària es realitza per mitjà d'una moneda social anomenada Rec que exclusivament es pot emprar en botigues de l'àrea. La intervenció es va prolongar durant dos anys, iniciant-se al mes de desembre de l'any 2017.

A través de la combinació d'aquestes polítiques es pretenia crear un ecosistema que contribuís a ajudar les llars participants que es trobaven en situació d'exclusió social a cobrir les seves necessitats bàsiques i a adquirir major autonomia i capacitat de decisió sobre les seves vides. El conjunt de mesures devia així ajudar-los a dissenyar les seves pròpies estratègies per a revertir la seva situació de vulnerabilitat i així mateix a reduir la seva dependència de subsidis públics i privats.

**La intervenció pretenia crear un ecosistema que contribuís a ajudar les llars en situació d'exclusió social a cobrir les seves necessitats bàsiques i a adquirir major autonomia.**

### 1. Suport municipal d'inclusió



Un ajut econòmic que complementi els ingressos de les persones participants

### 2. Quatre polítiques actives



Un pla combinat de formació i ocupació en projectes de coproducció



Accions per fomentar l'economia social i cooperativa



Ajuts a l'habitatge per rehabilitar i poder llogar habitacions



Programa de participació en xarxes comunitàries

# Avaluació d'impacte

L'avaluació d'impacte va analitzar l'efecte del programa sobre una sèrie de outcomes sociolaborals de les llars que afecten significativament la seva vida. Aquesta anàlisi es va portar a terme amb el disseny més robust que existeix, l'experimental, i emprant una combinació de dades administratives o de registre i dades d'enquestes realitzades en tres moments diferents de la implementació del programa.

## Objectiu i metodologia

L'objectiu era analitzar en quina mesura el B-Mincome va contribuir a generar canvis en la situació de privació i benestar de les famílies, l'exclusió residencial, l'ús del temps, la salut i l'ús de serveis sanitaris, l'ús de serveis socials, la situació financera, la participació comunitària, i la participació en el mercat de treball.

Per avaluar l'efectivitat del programa es va adoptar un disseny experimental, que permet obtenir estimacions robustes de l'efecte del programa. L'avaluació va utilitzar dades administratives de diferents àmbits (educació, laborals, sanitat, serveis socials i habitatge) i dades d'enquesta. Es va dissenyar un qüestionari específic per l'avaluació i es van portar a terme tres enquestes; la primera abans de l'inici de la intervenció, la segona al cap d'un any i la darrera a la finalització de la intervenció.

## Disseny experimental de l'avaluació

Els recursos disponibles per la intervenció feien possible estendre el programa B-Mincome a 1.000 llars encara que s'estimava que hi haurien més llars a l'Eix Besòs que complien els requisits del programa (renda, patrimoni i empadronament). Aquest fet, l'esperat excés de demanda, és el que va permetre l'ús d'un disseny experimental a l'avaluació. A través d'aquest tipus de disseny, es sorteja qui esdevindrà beneficiari de la intervenció i qui no. Els que no la reben formen part del denominat grup de control.

La comparació, quan la intervenció ha finalitzat, entre aquelles llars que la van rebre i les llars integrants del grup de control permet simular quin hauria estat el resultat del grup de participants en cas de no haver pres part en el programa i, així, establir si el programa ha tingut algun efecte sobre els outcomes analitzats.

El procés va ser el següent:

- Es va convidar a participar a 5.000 persones usuàries dels serveis socials residents a l'Eix Besòs i més de la meitat d'aquests van manifestar el seu interès en participar-hi.
- Es va dur a terme la comprovació del compliment dels requisits i la mostra final de llars elegibles va esdevenir de 1525 llars.
- La intervenció que van rebre aquestes llars es va determinar de forma aleatòria:
  - 1000 es van assignar a un tipus d'intervenció del B-Mincome: grup tractament
  - 383 no van rebre cap tipus d'intervenció del programa: grup control
  - 142 van formar part del grup de reserves

Es van generar 10 tipus diferents d'intervenció del B-Mincome dependent del tipus de política activa en la que participaven i de dues característiques de la renda monetària:

- Condicionalitat: la percepció de la renda estava condicionada a la participació obligatòria en la política activa assignada.
- Limitació d'ingressos: qualsevol variació dels ingressos computables de la llar comportava la variació proporcional, positiva o negativa, de la renda estimada inicialment.

**L'excés de demanda de la intervenció va permetre l'ús d'un disseny experimental a l'avaluació**

# Avaluació econòmica

S'utilitzen els resultats de l'avaluació d'impacte sobre una sèrie d'outcomes, els considerats més rellevants, i es combinen amb una anàlisi dels costos que va suposar el programa, per oferir informació sobre l'eficiència de la intervenció. No es consideren únicament els costos del B-Mincome, sinó també l'impacte del programa sobre l'ús d'una sèrie de recursos dels àmbits de serveis socials, sanitat, educació, polítiques d'ocupació i habitatge tant de l'Ajuntament de Barcelona com de la Generalitat de Catalunya.

## Objectiu i metodologia

Una avaluació econòmica ofereix informació sobre l'eficiència d'un programa o intervenció, permetent establir quina és la relació entre els efectes positius de la intervenció i els recursos que s'han de dedicar per obtenir-los.

En el cas del B-Mincome, l'objectiu de l'avaluació econòmica va ser mesurar l'eficiència del programa a curt termini, des del seu inici, el novembre de 2017 fins a juny de 2019, mitjançant la comparació dels costos que va suposar la seva implementació amb l'efecte que va induir sobre una sèrie de dimensions socioeconòmiques de les llars incloses en el programa.

Aquesta anàlisi de l'eficiència es va realitzar adoptant tres perspectives complementàries; la de l'Ajuntament de Barcelona, la del conjunt d'Administracions Públiques implicades i, per últim, la perspectiva de la societat que engloba a la totalitat d'agents. La diferència entre aquestes perspectives radica en els costos considerats en cadascuna.

## Impactes i costos considerats

A una avaluació econòmica es consideren conjuntament els impactes i els costos d'una intervenció o programa. En el cas de l'avaluació econòmica del B-Mincome es van mesurar els efectes, a partir de la informació de l'avaluació d'impacte, en les següents dimensions:

- satisfacció general amb la vida
- suport social
- estat de salut
- situació laboral
- educació dels menors de 16 anys

En relació als costos considerats, es va mesurar l'impacte de la intervenció sobre els següents recursos:

- ús de serveis socials i ajuts monetaris de l'Ajuntament de Barcelona
- subvencions al lloguer del Consorci d'Habitatge de Barcelona
- prestacions per al pagament del lloguer de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya
- polítiques actives d'ocupació de Barcelona Activa
- beques menjador i nivell educatiu obligatoris
- ús de serveis sanitaris públics

També és van incloure els costos de gestió i d'implementació de la intervenció avaluada.

**Es va mesurar l'eficiència del programa a curt termini, des del seu inici, del novembre de 2017 fins al juny de 2019.**

# Resultats

L'avaluació d'impacte va identificar efectes positius de la intervenció sobre dimensions relacionades amb el benestar de les llars, per exemple la satisfacció amb la vida, i va reduir el seu risc de pobresa. Tanmateix es va detectar una reducció de la participació laboral entre els titulars de la prestació adscrits al programa. Els resultats de l'avaluació econòmica mostren, d'una banda, una gran variabilitat en el cost de les diferents modalitats de la intervenció, i de l'altre uns resultats de cost-efectivitat que des de la perspectiva de l'Ajuntament no són bons.

## Avaluació d'impacte

### **Observats efectes positius sobre algunes dimensions del benestar de les llars.**

El programa redueix la probabilitat de privació material i de risc de pobresa severa i millora l'indicador de la seva satisfacció amb la vida i la percepció de la seva situació econòmica. Canvis atribuïbles a la intervenció en millora de la qualitat de la son i reducció de l'estrès associat a la inseguretad alimentària. Efectes positius sobre l'exclusió residencial de les llars.

### **Detectada una reducció de la participació laboral entre els titulars de la prestació adscrits al programa.**

Aquest efecte és més negatiu entre les persones que han fet una política d'activació (el que es coneix com 'lock-in effect') encara que les persones participants de la política de Formació i Ocupació no van ser incloses en l'anàlisi de participació laboral.

### **Alta variabilitat en la participació en les polítiques d'activació.**

Alta participació en les polítiques de Formació i Ocupació en contraposició a les polítiques d'emprenedoria social.

## Avaluació econòmica

### **Existeixen diferències rellevants en el cost del programa segons tipus de política d'activació associada.**

La modalitat amb una política de formació i ocupació té un cost quatre vegades superior a la modalitat sense cap política d'activació (39.900€ vs. 9.250€ per participant al llarg de 20 mesos).

### **El programa sense política d'activació és la modalitat amb millors resultats d'eficiència.**

Emprant la perspectiva social, que considera l'efecte sobre el conjunt de la societat (administracions públiques i beneficiaris), la prestació econòmica del Suport Municipal d'Inclusió (SMI) sense política d'activació és el tipus d'intervenció amb millors resultats de cost-efectivitat a curt termini per incrementar la satisfacció amb la vida.

### **El programa no obté bons resultats de cost-efectivitat relatiu a l'ús de recursos públics des de la perspectiva de l'Ajuntament.**

Amb la modalitat que inclou només la transferència de renda, la que obté els millors resultats de cost-efectivitat, per aconseguir un increment d'un punt en una escala de 10 punts que valora la satisfacció amb la vida l'Ajuntament ha de dedicar recursos valorats en 7.500€.

**La intervenció té efectes positius sobre el benestar de les llars, però també redueix la participació laboral.**

# Aprentatges

D'aquestes avaluacions es desprèn com a possible millora el fet de considerar, a l'hora de dissenyar programes, la realitat, administrativa i de coneixement dels serveis, del possible col·lectiu beneficiari. Un altre aspecte rellevant és la necessitat d'estendre l'horitzó temporal de l'avaluació per tenir informació més adequada per a la presa de decisions. Sospesant aquest aspecte, els resultats a curt termini de l'avaluació econòmica, no recomanen la continuació o l'ampliació de les modalitats del programa amb un component d'activació.

**En el disseny d'intervencions i programes s'hauria de tenir present el punt de partida de les possibles persones beneficiàries i la realitat administrativa i assignar-les de forma coherent.**

D'una banda, cal disposar d'un perfilat estadístic que permeti saber quina és la política més convenient per a una persona o família, d'acord amb les seves característiques i la situació del mercat. D'altra banda, abans d'assignar recursos a una política, és clau una avaluació de necessitats per tal de determinar fins a quin punt és necessària dins de la població diana.

**Cal dissenyar les avaluacions considerant els aspectes dels que es requereix millor informació per a la presa de decisions.**

Els projectes pilot s'haurien de dissenyar per tal de poder testar aquelles coses que són de màxim interès. Altrament, el disseny i la gestió es complica i el poder estadístic de l'anàlisi resultant és força baix amb la qual cosa va en detriment de poder extreure conclusions útils per a la presa de decisions.

**Combinar dades administratives i d'enquestes millora les avaluacions.**

Tant l'avaluació d'impacte com l'econòmica van utilitzar informació provinent d'enquestes específiques i una gran bateria de dades provinents de registres administratius. El disseny de polítiques públiques milloria significativament si fos possible comptar amb sistemes de seguiment de la intervenció com aquest en futures avaluacions.

## Recomanacions



### Ajustar el disseny de polítiques similars a la realitat del possible col·lectiu beneficiari

Identificar com es pot arribar a llars amb necessitats similars que queden fora d'aquests programes per desconeixement i, que el disseny de les intervencions s'alini amb les diferents problemàtiques de les llars.



### Realitzar una avaluació amb un horitzó temporal més extens

Aquesta anàlisi permetria capturar canvis un cop ha finalitzat el programa i, per tant, confirmar o ajustar els resultats tant de l'avaluació d'impacte com de l'econòmica.



### Valorar la continuació o l'ampliació de les modalitats del programa amb un component d'activació

Els resultats d'eficiència d'aquestes modalitats del programa mostren que, a curt termini, els resultats positius que s'aconsegueixen amb el programa poden no compensar els recursos que s'hi dediquen.

Podeu consultar l'informe complet a [ivalua.cat](http://ivalua.cat)